

Yemek Çeki veya Kartı Uygulaması ve Belge Düzeni

Hazırlayan
Ahmet Hüsrev SOYDAŞ
Vergi Denetmeni

A- İşletmelerin Personeline Yemek Verme Usulleri

İşletmelerin persöneline yemek vermek suretiyle menfaat sağlaması uygulaması uygulamada çok sık rastlanan durumlardandır. İşletmecilik açısından çeşitli amaçları taşıyan bu uygulama vergicilik açısından iki yönden incelenmektedir.

- Firma açısından bu yemek verme harcamalarının gider niteliği,

- Bu menfatin elde eden personel açısından ücret olarak vergilendirilip, vergilendirilemeyeceği hususu,

- Personele verilen yemek giderlerinin Katma Değer Vergisi açısından durumu,

Gelir Vergisi Kanunu'nun müteferrik istisnalar başlığını taşıyan 23. maddesinin 8'nci bendinde "hizmet erbabına işverenlerce yemek vermek suretiyle sağlanan menfaatlerin Gelir Vergisi'nden istisna olacağı hüküm altına alınmış ve yine aynı kanunun 40/2 maddesinde de hizmetli ve işçilerin işyerinde veya işyerinin müştemilatında iâşe ve ibate giderlerinin ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılacağı belirtilmiştir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun verginin konusunu ve verginin konusunu teşkil eden işlemleri belirleyen 1'nci maddesinin 1'nci bendinde "ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çer-

çevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin "Katma Değer Vergisine tabi olacağı hüküm altına alınmış ve yine aynı kanunun teslim sayılan halleri düzenleyen 3 ncü maddesinin a bendinde "vergiye tabi malların her ne surette olursa olsun vergiye tabi işlemler dışındaki amaçlarla işletmeden çekilmesi, vergiye tabi malların işletme personeline ücret prim, ikramiye, hediye, teberru gibi namlarla verilmesi'nin teslim sayılacağı belirtilmiştir.

Yine hizmet sayılan hallerin düzenlendiği 5 maddede "vergiye tabi bir hizmetten işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılması hizmet sayılır." hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan kanuni açıklamalardan da anlaşılacağı üzere personele ayın olarak veya hizmet olarak verilen ücretler Katma Değer Vergisinin konusuna girmektedir.

Ancak Maliye bakanlığı tarafından yayımlanan 9 seri no'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğinde aşağıdaki açıklamalarda bulunulmuştur.

"Katma Değer Vergisi uyulamasında personele sağlanan menfaatlerden aşağıda sayılanlar vergiye tabi tutulmayacaktır.

- a) Personele işyeri ve müstemilatında yemek verilmesi
- b) Personele yatacak yer ve konut tahsisi,
- c) Personelin toplu olarak işyerine gidip gelmesini sağlamak amacıyla yapılan taşıma hizmetleri,
- d) Demirbaş olarak verilen giyim giderleri,

İşletmenin iktisadi faaliyetini yürütebilmesi için yapılan ve işletmede yaratılan katma değer bir unsuru olan bu masraflar maliyetin bir parçası olduğundan personele tahsis sırasında vergiye tabii tutulmayacak, bu mal ve hizmetlerin iktisabında genel hükümlere göre indirim konusu yapılacaktır denilmektedir."

Tebliğde belirtilen personele sağlanan menfaatler Gelir Vergisi Kanununda yapılan düzenlemeler ile Gelir Vergisinden istisna tutulmuşlardır. Bu nedenle 9 seri no'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğinde Gelir vergisi Kanunu uygulaması ile Katma Değer Vergisi kanunu uygulaması arasında paralellik sağlamayı amaçlamıştır.

İşletmeler çalıştırdıkları personellerine yemek verirken genellikle uyguladıkları yöntemleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

- Malzemesi işletme tarafından alınan ve işletme bünyesinde (işyerinin

içinde - fiziksel olarak - ya da müştemilatında) ve yine işletme personeli tarafından hazırlanan yemeklerin verilmesi,

- İşletme dışında hazırlanan ve işletme tarafından satın alınan yemeklerin işletme bünyesinde verilmesi,

- İşletmelerin herhangi bir lokanta ile anlaşarak bedeli işletme sahibi tarafından ödenmek üzere personelinin bu lokantada yemek yemesi,

*** İşletme sahibinin bir lokanta organizasyonu olarak tanımlanabilecek şirketlerden yemek kuponu alması ve bunları personeline vermesi ve personeline bu kuponların geçerli olduğu herhangi bir lokantada yemeğini yemesi,

Konumuzu ilgilendiren yemek verme yöntemi de son fıkrada yer alan yemek verme yöntemidir.

Yemek Çeki uygulaması iki şekilde uygulanmaktadır. Birincisi; kullanıcılarına elektronik kartlar tahsis ederek üye restoranlarda yemek hizmeti sağlayan sistemdir. İkincisi; Üye restoran ve benzeri işyerleri aracılığı ile adına yemek çeki bastırıp teslim ettiği firma personeline öğle yemeği hizmeti sağlayan organizasyondur. Her iki uygulamanın uygulanış şekli hariç belge düzeni açısından herhangi bir farklılık arz etmemesi nedeniyle ilerdeki bölümlerde, "yemek çeki" kavramı "yemek çeki veya kartı" uygulamasını birlikte tanımlamak amacıyla kullanılacaktır.

B- Yemek Çeki Uygulamasının İşleyişi

Yemek Çeki ile yapılan yemek verme hizmeti ilişkisinde 3 taraf vardır. Bunlar Yemek Çeklerini Satan Şirketler, yemek verme hizmetini sağlayan lokanta, restoran, büfe, fast-food, muhallebici, pizzacı... v.b. işletmeler ve yemek çekini satın alarak personeline dağıtan işletmeler; Yemek çekini satan şirketler hem yemek kuponu satacakları işletmeleri bulmakta, hemde yemek verme hizmetini sağlayan lokanta, restoran, büfe, fast-food, muhallebici, pizzacı...v.b. işyerleri ile üyelik sözleşmesi düzenlemektedirler. Yemek çeki satan şirketler yemek verme hizmetini sağlayan işletmeleri üye işyerleri yaparak sattıkları yemek çeklerinin daha fazla müessesede kullanılabilmesi imkanı sağlarlar. Yemek çekini satan Şirketlerin kârı bu iş karşılığında elde ettikleri komisyon geliridir. İkinci taraf ise yemek çeki karşılığı yemek verme hizmeti sağlayan işletmelerdir. Bu işletmeler yemek çeki şirketleriyle üyelik sözleşmesi düzenleyerek yemek çekini, yemek hizmeti karşılığı ödeme amacıyla kabul etmektedirler. Böylece yemek verme hizmetini sağlayan işletmeler müşteri potansiyellerini artırmakta ve karşılığında yemek çekini satan şirketlere komisyon ödemektedirler. Üçüncü taraf ise yemek çeki satın alıp çalışanlarına dağıtan işletmelerdir. Bu işletmeler yemek çeki bedelini doğrudan gider yazmaktadır. GVK'nun 61'inci maddesine göre; işverene tabi ve belirli bir işyerine tabi olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler ücret olarak tanımlanmıştır yani işletmelerin personeline vermiş olduğu çek bedeli ücrettir. Ancak GVK'nun 23/8'inci maddesinde; hizmet erbabına işverenlerce yemek verilmek suretiyle sağlanan menfaatler, işverenlerce işyerinde ve müstemilatında yemek verilmeyen durumlarda çalışan günlerine ait bir günlük yemek bedelinin 1.1.2000 tarihinden itibaren 2.100.000 TL'nı aşmaması ve buna ilişkin ödemelerin yemek verme hizmetini sağlayan mükelleflere yapılması şartıyla bu nitelikteki ödemeler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir. İşletme çalışanlarına doğrudan para verilmiş olsaydı 61'nci maddeye göre bunun üzerinden stopaj yapılması gerekcekti. Bu ödemeler GVK'nun 23/8 maddesine göre istisna olduğu için bu yolla stopaj yapılmamakta ve ücretliler ile işletmeler avantajlı olmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yemek çekini Satan Şirketler, yemek çekini sattıkları işletme personeline üye işyerleri vasıtasıyla yemek hizmeti vermeyi taahhüt etmektedir. Yemek hizmetini bizzat vermesede yemek hizmetinin organizasyonunu üstlenmektedir.

C- Personellerinin Öğle Yemeği İhtiyacını Yemek Çeki ile Sağlayan İşletmeler Aşağıdaki Avantajlardan Yararlanmaktadır

Seçme Özgürlüğü;

Yemek çekleri kullanan işyeri personeli, üye kuruluş ayında yer alan lokanta, kebabçı, büfe, fast-food, cafe, muhallebici, şarküteri vb. işyerlerinde kendi zevk ve tercihleri doğrultusunda yedikleri yemeğin bedelini nakit kullanmaksızın yemek çekleri ile ödeme imkanına sahiptir.

Ayrıca gezici personeli için de yemek saatlerinde işletmeye dönmesi gerekmediğinden zaman tasarrufu sağlar, hareket etkinliği getirir.

Maliyet avantajı;

Yemek çekleri, vergi istisnasından faydalanmanın yanında yemek ücretlerini belirlemenin kolaylığını; bu ücreti yalnızca çalışılacak iş günüyle çarparak aylık yemek masrafını kolayca hesaplayabilme rahatlığı getiriyor. Çalışılmayan günler (izin, hastalık vb.) için yemek ücreti ödemek zorunda kalınmıyor. Böylece giderlerin bütçe içi kontrolü sağlanıyor.

İdari kolaylık;

Şirket ortamında yemek hizmeti vermenin zorluklarından; yemek pişirme, erzak alımı, depolama, aşçı ve mutfak kadrosu, yemekhane temizliği, mutfak hijyeni ve güvenliği, doğabilecek sakıncalar ile diğer külfetlerde ve masraflardan da kurtulmuş oluyorlar.

Tüm işletmede personelin bir aylık yemek giderleriyle ilgili olarak muhasebenin önüne sadece tek bir fatura geliyor.

Kaynak tasarrufu;

İşgücü, zaman, işyeri ve mali kaynaklarınızı kendi esas faaliyetinize yönlendirme avantajını sağlar. Sadece yemek yenmesi için ayrılmış alanlar, yemek saatleri dışında verimi olmayan personel ve ekipman, ya da bunların yerine geçecek taşeronlar bulunmayacaktır. Üstelik yenmeyen yemeklerin çöpe dökülmesi gibi bir zararın da önüne geçilmiş olacaktır.

Pozitif motivasyon;

Kısa bir yemek molasında tercih ettiği ortamda, dilediği yemeği yiyebilme olanağını sunarak onların motivasyonuna da katkıda bulunmaktadır.

D- Yemek Çeki Uygulamasında Belge Düzeni

Yemek çekini satan A.Şirketi satış yaptığı işletmeye Yemek Çeki bedelinden iç iskonto yöntemiyle %18 KDV hesaplayarak fatura düzenlemekte ve fatura tutarını gelir kaydetmekte, Katma Değer Vergisinin beyan etmektedir. Yemek çekini satın alan B işletmesinde satın aldığı yemek çeklerini personeline dağıtarak fatura bedelini gider yazmakta ve ödediği KDV'ni indirim konusu yapmaktadır. İşletme personeli ise yemek çeklerinin geçerli olduğu C (lokanta, restoran, büfe, fast-food, muhallebici, pizzacı ... v.b.) işletmesinde yemeklerini yemekte ve çekle ödeme yapmaktadırlar. Yemek verme hizmeti ifa eden C işletmesi, yemek verme hizmeti karşılığı topladıkları çekleri hizmetin verildiği tarihten itibaren 10 gün içinde yemek çekini (veya yemek kartı) satan A. Şirketine fatura ederek bedelini tahsil etmektedir. Örneğin; Yemek Çekini-Satan A. Şirketi, B. İşletmesine 1.180.000.000 TL (KDV Dahil) tutarında yemek çeki bastırıp satması durumunda, Yemek Çekini Satan A. Şirketi, çekleri teslim ederken, çek bedelleri tutarında fatura düzenlemelidir. Faturanın $(1.180.000.000 * 1.18 -) 1.000.000.000$ TL'si hizmet bedelini $(1.000.000.000 * 0.18 =) 180.000.000$ TL ise KDV tutarını içerecektir. Yemek Çekini Satan A Şirketi hizmet bedelini hasılat kaydetmiş KDV'sini beyan edip ödemiştir. B İşletmesinde 1.180.000.000 TL tutarındaki yemek çeklerini almış ve personeline dağıtmıştır. B işletmesi yemek çeki karşılığı ödediği yemek bedeli tutarını gider yazarak KDV'nide indirim konusu yapmıştır. İşletme personeli de işletmelerince satın alınarak kendilerine verilen yemek çekleri ile Yemek çekini satan A Şirketi ile üyelik sözleşmesi düzenleyen Yemek verme hizmetini sağlayan C işletmesinde yemeklerini yiyerek çekle ödeme yapmaktadırlar. C işletmesi (lokanta, restoran, büfe, fast-food, muhallebici, pizzacı ...v.b.) yemek bedelleri karşılığında yemek hizmetinden yararlanan müşteriye belge düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü yemek verme hizmetini sağlayan C işletmesi, topladığı yemek çeklerinin bedeli kadar yemek bedeli faturasını Yemek Çekini Satan A Şirketine, düzenleyecek ve bedelini tahsil edecektir. Yemek hizmetinden yararlanan müşteriye belge düzenlenmesi durumunda da düzenlenen bu belge müşteriye verilmeyerek, Yemek Çekini Satan A Şirketine düzenlenen faturanın alt nüshasına eklenmesi gerekmektedir. $(1.000.000.000 \text{ TL} + 180.000.000 \text{ TL KDV})$ Yemek çekini satan A Şirketide, Yemek Hizmeti sağlayan C işletmesine %7 (yemek çekini satan şirketle, üye işletmeler arasında düzenlenen sözleşmede belirtilen oranda) oranında $(1.000.000.000 * \%7 =) 70.000.000 \text{ TL} + \text{KDV}$ oranında komisyon faturası kesecektir. Yemek çekini satan A Şirketide 1.000.000.000 TL maliyet kaydetmiş KDV'ni indirim

konusu yapmıştır. Komisyon bedeli faturasında hasılat kaydetmiştir ve KDV'ni beyan edip ödemiştir. Yemek verme hizmetini sağlayan üye C işletmeside hizmet bedelini hasılat kaydetmiş KDV'ni indirim konusu yapmıştır.

Özellik arzeden diğer bir hususta yemek verme hizmetini sağlayan işletmeler topladıkları yemek çeklerini, yemek çeki şirketlerine ne zaman fatura etmelidir. VUK'nun 231 maddesine göre faturanın malın teslim edildiği veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azami 10 gün içinde düzenlenmesi gerekmektedir. VUK'nun amir hükümlerine göre yemek verme hizmetini sağlayan işletmeler topladıkları yemek çeki bedellerini 10 gün içerisinde yemek çeki satışı yapan şirketlere fatura etmelidirler. Ancak fatura düzenlenirken dönem kayması olmamasına dikkat edilmeli ve ayın son günlerinde yemek çeki karşılığı verilen yemek hizmetinin faturası o ay düzenlenmelidir.

Yukarıda yemek çeklerinin kullanımı ile ilgili belge düzeni konusunda yapılan açıklamalar Gelirler Genel Müdürlüğü'nün ve Defterdarlıkların değişik zamanlarda verdiği muktezalardaki iki farklı uygulama dikkate alınarak yapılmıştır. Bu muktezalardan iki tanesi Bakanlığımızın uygulama konusundaki görüşünü yansıtmaya açısından örnek alınarak aşağıda yer verilmiştir.

Birincisi; Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından 19.07.1995 tarih ve B.07.0. GEL.0.29/2924-232-1918 Sayılı Mukteza'da;

".....Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, vergi sisteminin kayıtların tevsikinde satılan veya yapılan iş karşılığında tek bir belge düzenlenmesi esası kabul edilmiştir.

Bu nedenle yaptıkları anlaşma gereği yemek fişi alan kuruluş personeline yemek veren mükelleflerin bu yemek bedelini kayıtlarına gider olarak intikal ettirebilmeleri fatura ile mümkündür. Ancak düzenlenen parekende satış fişi veya ödeme kaydedici cihaz fişlerinin on günlük süre içerisinde toplanarak fatura edilmesi ve iptal edilen fişlerinde faturanın işletmede kalan suretine ilştirilmek suretiyle muhafaza edilmesi gerekmekte olup, ayrıca denetim esnasında yapılan anlaşma metninin de ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca hizmeti gerçekleştiren restaurant gibi hizmet işletmelerince yukarıdaki şekilde düzenlenen fatura bedelinin ilgili defterlere intikali sırasında mükerrer kaydın önlenmesi bakımından daha önce düzenlenen veya kayıtlara intikal ettirilen satış fişi bedelleri fatura bedelinden düşülmek suretiyle kayda alınacak veya kayıtlarda açıklama yapılacaktır"

İkincisi; Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından 07.12.2000 tarih ve B.07.0. GEL.0.29/2924-232-2398/58011 sayılı mukteza'da;

".....Lokanta, büfe gibi yemek hizmeti veren işyerleri ile tip sözleşmeler düzenleyerek yemek fişi satışı faaliyetinde bulunan firmaların yemek fişi almak isteyen firmalara satışın gerçekleştiği tarihten itibaren on gün içerisinde fatura düzenlemesi gerekmektedir.

Personeline yemek fişi temin eden firma personelinin anlaşmalı lokantalarda yemek kuponu karşılığında yemek yemesi durumunda lokantalarca verilen hizmet karşılığında yemek fişi satışı faaliyetinde bulunan firmaya fatura düzenleneceğinden mükerrer kaydın önlenmesi bakımından ayrıca hizmetten faydalanan personele ödeme kaydedici cihaz fişi düzenlenmeyecek bunun yerine dip koçanlı ve her iki tarafı ve her iki tarafına müteselsil sıra numarası verilerek bastırılacak kuponlar denetimler sırasında ispat aracı olarak kullanılabilir bu surette lokanta içinde ve dışında yapılacak bir denetim esnasında müşteriler elinde bulunan kupon dip koçanındaki numara ile lokanta kasasına verilen kupondaki numara karşılaştırılmak, lokanta ile yemek fişi satışı yapan firma arasında yapılan sözleşmeye ve lokantanın daha önce yemek fişi satışı yapan firmaya düzenlediği faturalara bakılmak suretiyle belge düzenine uyulup uyulmadığı kontrol edilecektir."

Yukarıda değişik zamanlarda verilen iki farklı mukteza örneğinde de görüldüğü gibi büfe lokanta v.b. yemek verme hizmeti sağlayan işletmelerden sözedilmekle birlikte yemek çeklerinin marketlerde alışveriş amacıyla kullanımı ile ilgili herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

II. YEMEK ÇEKİ VEYA KARTININ MARKETLERDE ALIŞ-VERİŞ AMA-CIYLA KULLANILMASI

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinin 1. fıkrasında, ticari kazancın elde edilmesi veya idame ettirilmesi için yapılan genel giderlerin, aynı maddenin 2 fıkrasında da "Hizmetli ve işçilerin işyerinde veya işyerinin müştemilatında iâşe ve ibate giderleri"nin ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılacağı belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanununun 61'inci maddesinde; işverene tabi ve belirli bir işyerine tabi olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler ücret olarak tanımlanmıştır. Ancak GVK'nun 23/8'inci maddesinde; hizmet erbabına işverenlerce yemek

verilmek suretiyle sağlanan menfaatler, (işverenlerce işyerinde ve müştemilatında yemek verilmeyen durumlarda çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 1.1.2003 tarihinden itibaren 6.000.000 TL'nı aşmaması ve buna ilişkin ödemenin yemek verme hizmetini sağlayan mükelleflere yapılması şarttır. Ödemenin bu tutarı aşması halinde, aşan kısım ile hizmet erbabına yemek bedeli olarak nakten yapılan ödemeler ve bu amaçla sağlanan menfaatler ücret olarak vergilendirilir) denilmektedir.

186 No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği 2-a, bölümünde Gelir Vergisi Kanununun değişik 23/8 maddesi parantez içi hükmüne göre sözkonusu istisna hükmünün uygulanmasında;

- İşverenlerce yemek bedeli, doğrudan yemek verme hizmetini sağlayan veya bu işe aracılık eden kuruluşa ödenecek (hizmet erbabına ödenmeyecek),

- Yemek bedelinin fiilen çalışılan günlere ait bir günlük tutarı 100 bin lirayı aşmayacak veya aşması halinde 100 bin liralık kısmı istisnaya konu edilecek (fiilen çalışılmayan günler içinde yemek bedeli ödenmesi halinde, bu ödeme istisna kapsamının dışında kalacak),

- Yemek bedeli faturası (götürü usule tabi olan mükellefler için gider pusulası) işveren adına düzenlenecektir. Ancak faturaya veya gider pusulasına yemek yiyen hizmet erbabının adı soyadı ile yediği gün sayısı bir liste halinde eklenecektir.

Bu şartlar çerçevesinde işverenlerce, hizmet erbabına civar lokantalar veya yemek verme hizmeti sağlayan kuruluşlar vasıtasıyla temin edilen, menfaatler vergiden istisna edilecektir.

Gelir Vergisi Kanununun değişik 23/8 maddesi parantez içi hükmü ve 186 No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği 2-a, bölümünde yapılan açıklamalarda amaç; hizmet erbabının yemek yediğinin kesinliğe bağlanmasıdır. İşyerinde çalışan hizmet erbabının kendi hallerine bırakıldıkları zaman, yeterince gıda alamayacağı veya verilen bedel veya erzakın başka amaçlarla kullanılacağı, netice olarak iyi beslenme olmayacağı düşüncesidir.

Hizmet ifası ile teslimin tanımı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 2/1. maddesine göre teslimin tanımı;

"Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere tevdiği teslim hükmündedir."

Yine aynı Kanunun 4/1. maddesinde hizmetin tanımı;

"Teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir. Bu işlemler; bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleşebilir." denilmektedir.

Yemek çeki veya kartını satan şirketlerin bir kısım marketlerle üyelik sözleşmesi düzenleyerek, satışını yaptıkları yemek çeki veya kartıyla bu marketlerde alış-veriş imkanı sundukları anlaşılmaktadır.

Düzenlenen sözleşmelerde yemek çeki veya kartı ile yemek hizmeti veya tüketime hazır gıda maddesi hizmeti vermeyi taahhüt etmelerine rağmen sözkonusu yemek çeki veya kartı ile her türlü emtia teslimi yapılmaktadır. Market türü işletme yetkililerine markette yemek çeki veya kartı ile alış-veriş yapan işletmelerin sözkonusu yemek çeki veya kartlarının işletme personellerine verilme amacının sözkonusu işletme personellerinin yemek ihtiyaçlarının karşılanması olduğu bu nedenle yapılan ödemenin GVK'nun 23/8'e göre ücret olarak vergilendirilmediği hatırlatıldığında "müşterilerine aldıkları emtia içinde temizlik malzemesi olması durumunda temizlik malzemesini alamazsın veya şunu alma dediğimizde alış-veriş yapan müşterinin yandaki markette herşeyi alabiliyoruz deyip tüm alış-verişten vazgeçtiğini rekabet edebilmeleri için kendilerinde her türlü ürünün teslimini yaptıklarını" ifade etmektedirler.

Bilindiği üzere marketlerin büyük çoğunluğunda yemek yenilebilecek bir mekan ayrılmamış ve yemek hizmeti sunan personelleride bulunmamaktadır. Bu tür marketlerde işletme personellerine hazır yemek satışı yapılsa dahi yemek yenebilecek bir mekanın olmaması nedeniyle hazır yemek satın alan işletme personeli yemeğini sokakta yada işyerinde yemek zorunda kalacaktır. Bu durumun iddia olunması pek ihtimal dahilinde değildir. Marketlerde yemek çekleri veya kartları ile yapılan satışların kapsamıda zaten hazır yemek teslimi değildir çünkü işletme çalışanları yemek çeki veya kartları ile yemek yeme amacını taşısalardı, bu ihtiyaçlarını giderebilecekleri en uygun yer, yemek hizmeti sunan işletmelerdir. Market türü işletmelerde yemek çeki veya kartının

para gibi kullanıldığı ve bu tür yemek çeki veya kartlarıyla her türlü emtia tesliminin yapıldığı ortadadır.

Aşağıda ücretini nakit olarak alan bir ücretliden kesilen vergilerle aynı ücretlinin bu tutarda yemek çeki veya kartıyla markette alış-veriş yapması durumunda (İşletme ve ücretli açısından) sağlayacağı avantaj yaklaşık olarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır (Yemek çeki veya Kartıyla alış-veriş yapan ücretlilerin toplam %20 Gelir vergisi kesintisi yapıldığı varsayılmıştır.)

30 Aralık 2002 Pazartesi tarih, 24979 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2002/5000 sayılı kararname eki uyarınca "işverenlerce işyeri veya işyeri müstemlatı dışında kalan yerlerde hizmet erbabına yemek verilmek suretiyle sağlanan günlük yemek bedeline ilişkin istisna tutarı, Gelir Vergisi Kanununun 23/8'inci maddesi hükmüne istinaden 2003 Takvim yılında uygulanmak üzere 6.000.000 TL + KDV (7.080.000 TL KDV dahil olarak tesbit edilmiştir)"

ÖZEL OLARAK BELİRLENEN YARDIMIN NAKİT OLARAK SAĞLANMASI DURUMUNDA TEORİK MALİYET

VARSAYIMLAR

Ortalama Gelir Vergisi

Yükü = %20

Damga Vergisi = %0.6

Aylık İş Günü = 22

GÜNLÜK BİRİM MALİYET

AYLIK BİRİM MALİYET

GÜNLÜK İSTİHKAK

7.080.000

155.760.000

KDV

DAMGA VERGİSİ

53.501

1.177.028

GELİR VERGİSİ

1.783.375

39.234.257

BRÜT MALİYET

8.196.877

196.171.285

İNDİRİLECEK KDV

NET MALİYET

8.915.877

196.171.285

TOPLAM VERGİ YÜKÜ

1.836.877

40.411.285

**ÖZEL OLARAK BELİRLENEN YARDIMI YEMEK ÇEKLERİ İLE SAĞ-
LANMASI DURUMUNDA TEORİK MALİYET**

VARSAYIMLAR

Ortalama Gelir Vergisi

Yükü = %20

Damga Vergisi = %0.6

Aylık İş Günü = 22

GÜNLÜK BİRİM MALİYET

AYLIK BİRİM MALİYET

GÜNLÜK İSTİHKAK

6.000.000

132.000.000

KDV

1.080.000

23.760.000

TOPLAM GÜNLÜK İSTİHKAK

7.080.000

155.760.000

DAMGA VERGİSİ

GELİR VERGİSİ

BRÜT MALİYET

7.080.000

155.760.000

İNDİRİLECEK KDV

1.080.000

23.760.000

NET MALİYET:

6.000.000

132.000.000

TOPLAM VERGİ YÜKÜ

0

0

(*) KDV indirimi ile birlikte, yemek çekleri personel başına 64.171.285 TL gibi bir avantaj sağlamaktadır."

01.01.2003 tarihinden itibaren geçerli olan asgari ücret tutarı 16 yaşından büyükler için 306.000.000 TL'dir. 16 yaşından büyükler için geçerli olan asgari ücret tutarından kesilen vergiler ise aşağıdaki gibidir.

1- Asgari Ücret	:	306.000.000 TL
2- SSK Primi (%14)	:	42.840.000 TL
3- İşsizlik Sigortası (1,2)	:	3.060.000 TL
4- Kalan	:	260.100.000 TL
5- Özel İndirim	:	45.000.000 TL
6- Asgari Ücretin Matrahı	:	215.100.000
7- Gelir Vergisi (%15)	:	32.265.000 TL
8- Damga Vergisi (%0.6)	:	1.836.000 TL
Asgari Ücretlinin Toplam Vergi Yüğü (6+7)	:	34.101.000 TL

Yukarıda görüleceği üzere işletmelerin personellerinin öğle yemeği ihtiyacını gidermeleri amacıyla GVK'nun 23/8 maddesi hükmünce sağlanan ücret istisnası sonucu yemek çeki veya kartı ile marketlerde alış-veriş yapılması durumundaki devletin uğrayacağı vergi kaybı yaklaşık 64.171.285 TL dir. Bu tutarda vergiden vazgeçilerek yaklaşık iki tane asgari ücretli gelir vergisinden istisna tutulabilir.

Ülkemizde yemek hizmeti verilen işletmelerde verilen hizmet karşılığı belge düzenlememenin çok yaygın olduğu göz önüne alındığında yemek çeki veya kartı ile verilen yemek hizmeti bu işletmelerin hasılatının kayıt altına alınmasında olumlu bir etki yaratmaktadır. Ancak işverenlerin işyeri personellerine sağladığı yemek hizmetine GVK'nun 23/8. maddesi kapsamında sağlanan ücret istisnası bu haliyle yemek çeki ve kartı ile yapılan bütün alış-verişlere sağlanan bir istisnaya dönüşmüştür. Bu durum kanunun amacına aykırı bir nitelik taşımaktadır. Çünkü Gelir Vergisi Kanununun 23/8 maddesi parantez içi hükmünde, söz konusu istisna hükmünün uygulanmasında;

- "İşverenlerce işyerinde ve müstemilatında yemek verilmeyen durumlarda çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 1.1.2003 tarihinde itibaren 6.000.000 TL'nı aşmaması,

- Buna ilişkin ödemenin yemek verme hizmetini sağlayan mükelleflere yapılması şarttır" denilmektedir.

Bu şartlar çerçevesinde işverenlerce, hizmet erbabına civar lokantalar veya yemek verme hizmeti sağlayan kuruluşlar vasıtasıyla temin edilen, menfaatler vergiden istisna edileceği Kanun hükmünden anlaşılmaktadır.

i- Yemek Çeki veya Kartının Yemek Hizmeti İfasi Dışında Ödeme Amacıyla Kullanılması Durumunun Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi

Yemek çekleri veya kartlarının Market türü işletmelerde alış-veriş amacıyla kullanılması sonucunda GVK'nun 23/8 maddesi paantez içi hükmü uyarınca tanınan istisnanın amacı dışına çıktığı artık "yemek çeki veya kartlarına tanınan bir ücret istisnasına dönüştüğü" anlaşılmaktadır. Ancak bu durum aynı kapsamda ki market alış-verişini nakit olarak aldığı ücretiyle yapan kişiler aleyhine adaletsiz bir durum yaratmaktadır. Bu nedenle yemek çeki veya kartı ile yapılan market alış-verişinin tutarı ücret olarak vergilendirilmelidir. Yemek çeklerinin saklanması zorunlu belgelerden olmaması bu nedenle Yemek Çeki satışını yapan Şirketlerin kayıtlarında, hangi şahısların, yemek çekiyle markette alış-veriş yaptığıyla ilgili bir kaydın tutulmadığı göz önüne alındığında;

- Ücret olarak nasıl vergileneceği,

- İşletme personeline Yemek hizmeti verildiği gerekçesiyle; satın alındığında faturada gösterilen KDV indirim konusu yapılmakta ve işletme personeline teslimi, 9 seri no'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği uyarınca KDV'ne tabi tutulmamaktadır. Sözkonusu çeklerin yemek hizmetinde kullanılmadığı durumlarda indirim konusu yapılan KDV'nin nasıl aranacağı,

hususlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

III. SONUÇ

Yemek çeki ve kartlarının marketlerde alış-veriş amacıyla kullanılması konusunda aşağıdaki hususlar önerilmektedir.

- Yemek çeki veya kartının kullanım alanının sadece yemek hizmeti veren işletmelerce sınırlandırılması, market türü emtia teslimi yapan işletmelerin bunun dışında tutulması gerekmektedir. Ayrıca Yemek çeki veya kartı ile marketlerde GVK'nun 23/8 maddesine aykırı olarak temizlik malzemesi giyim hatta televizyon haberlerine konu olduğu üzere cep telefonu kartı alımında dahi kullanıldığı durumlarda ziya-a uğratılan vergiden istisna kapsamı dışında emtia tesliminde bulunan işletme ile ilgili Yemek çeki veya kartını satan Şirketler, sorumlu tutulmalı ve en kısa sürede bu konuda yasal düzenleme yapılmalıdır.

Emtia tesliminde bulunan işletmelerde yemek çeki veya kartı ile alış-veriş yapılmasına engel olunmaması durumunda GVK'nun 23/8 maddesi uyarınca "hizmet erbabına işverenlerce yemek verilmek suretiyle menfaat sağlanmasına" tanınan istisnasının, aynı maddenin parantez içi hükmüne göre "İşverenlerce işyerinde veya müştemilatında yemek verilmeyen durumlarda, yemek çeki veya kartıyla verilen yemek hizmetine tanınan ücret istisnasının "yemek çeki veya kartıyla yapılan tüm alış-verişlere tanınan bir istisna"ya dönüşmesini kaçınılmazdır.